

FILMTUDOMÁNY MA ÁLLAMVIZSGATÉTELEK – FILMELMÉLET

1. Korai filmelmélet a kezdetektől az avantgárdig

Kezdetek

Korai francia filmelmélet (az impresszionisták és a „tiszta film”)

Avantgárd filmelméletek (absztrakt film, futurizmus, szürrealizmus, dada)

A sajtóság természetrajza – források. *Filmspirál* 2 (II. évf. 1996/1. szám) pp. 1–66.

A sajtóság természetrajza – források. *Filmspirál* 3 (II. évf. 1996/3. szám) pp. 73–98.

A futurista film kiáltványa. *Metropolis* (1997 tél – 1998 tavasz) pp. 10–12.

Hans Richter: A dada és a film. *Metropolis* (2000/3.) pp. 44–46.

Horak, Jan-Christopher: Hans Richter koncepciója a filmnyelvről. *Filmspirál* 6 (III. évf. 1997/1. szám) pp. 50–57.

Moholy-Nagy László: Az új film problémái. In: *uő.: Látás mozgásban*. Budapest: Műcsarnok-Intermedia, 1996. Mozgó képek című fejezet. pp. 271–284.

2. Formalista filmelméletek

Az orosz formalisták és az orosz montázselmélet (Eisenstein, Vertov, Kulesov, Pudovkin)

Formalista filmelméletek: Hugo Münsterberg, Rudolf Arnheim, Balázs Béla

Eisenstein, Szergej: Montázstípusok. In: Eisenstein: *Forma és tartalom I*. Budapest: Magyar Filmtudományi Intézet, 1964. pp. 111–123.

Eisenstein, Szergej: Montázs 1938. In: Eisenstein: *Válogatott tanulmányok*. Budapest: Áron Kiadó, 1998. pp. 151–184.

Kulesov, Lev: A montázs mint a filmművészet alapja. In: Kulesov: *Filmművészet és filmrendezés*. Budapest: Gondolat, 1985. pp. 86–98.

Arnheim, Rudolf: *A film mint művészet*. Budapest: Gondolat, 1985. pp. 17–38.

Balázs Béla: *Látható ember. A film szelleme*. Budapest: Gondolat, 1984. Különösen: A közelkép. pp. 52–61. A tárgyak arca. pp. 62–69. A képvezetés. pp. 89–100. A vágás. pp. 159–171. (A könyv új kiadása: Budapest: Palatinus Kiadó, 2005.)

3. Filmelméleti realizmus: André Bazin, Siegfried Kracauer

Bazin, André: A fénykép ontológiája. pp. 16–23., A filmnyelv fejlődése. pp. 24–43., Tilos a montázs. pp. 48–59. A filmművészeti realizmus és az olasz iskola a felszabadulás után. pp. 369–396. In: *Bazin: Mi a film?* Budapest: Osiris, 1995.

Kracauer, Siegfried: *A film elmélete: a fizikai valóság feltárása I-II*. Budapest: Filmtudományi Intézet, 1964. (Előszó. pp. 7–18., A fizikai lét megragadása. pp. 91–126., Eredendő rokonságok. pp. 127–156.)

Benjamin, Walter: A műalkotás a technikai sokszorosíthatóság korszakában. (Barlay László ford.) In: Benjamin: *Kommentár és prófécia*. Budapest: Gondolat, 1969. pp. 301–334.

<http://www.intermedia.c3.hu/mszovgy1/benjamin.htm>

4. Strukturális és filmszemiotika

Metz, Christian: A denotáció problémái. pp. 73–99., A film strukturális megközelítése. pp. 101–115. In: Hoppál Mihály – Szekfű András (szerk.): *A mozgókép szemiotikája*. Budapest: MRT TK Szakkönyvtára, 1974.

5. A szerzői elmélet(ek)

Nánay Bence: Meghalt a szerző. Éljen a szerző! *Metropolis* (2003/4.) pp. 8–19.

Astruc, Alexandre: Egy új avantgárd születése: a kamera mint töltőtoll. In: *Kép–Mozgókép–Kultúra. Fejezetek a filmesztétikából*. Budapest: Múzsák Közművelődési Kiadó, é.n. pp. 133–137.

Truffaut, François: A szerzők politikája. In: *François Truffaut*. Budapest: Osiris, 1996. pp. 67–74.

6. Pszichoanalízis és filmelmélet

Metz, Christian: A képzeletbeli jelentő. In: *A képzeletbeli jelentő. Három tanulmány*. Filmtudományi Szemle (1981/2) pp. 57–101. (3., 4., 5. fejezet)

Althusser, Louis: Ideológia és ideologikus államapparátusok. In: *Testes könyv*. (Szerk.: Kiss Attila Attila–Kovács Sándor–Odorics Ferenc) Szeged: Ictus és JATE, 1996. pp. 373–412.

Baudry, Jean-Louis: Az apparátus. *Metropolis* (1999/nyár) pp. 10–23.

7. Feminizmus, queer-elmélet, posztkoloniális filmelmélet

Mulvey, Laura: A vizuális élvezet és az elbeszélő film. *Metropolis* (2000) no. 4. pp. 12–23.

Doane, Mary Ann: Film és maszk. A női néző elmélete. *Metropolis* (2000) no. 4. pp. 24–36.

Jagose, Annamarie: Queer-elméletek. In: uő: *Bevezetés a queer-elméletbe*. Budapest: Új Mandátum Könyvkiadó, 2003. pp. 75–97.

Stam, Robert–Spence, Louise: Kolonializmus, rasszizmus és reprezentáció. *Metropolis* (2005) no. 2. pp. 12–26.

8. Narratológia és kognitív filmelmélet

Bordwell, David: A nézői tevékenység. In: Bordwell: *Elbeszélés a játékfilmben*. Budapest: Magyar Filmintézet, 1996. pp. 42–60.

Bordwell, David: Érvelés a kognitivizmus mellett. *Metropolis* (1998/99 tél-tavaszi) pp. 14–33.

9. Egy szabadon választott, jelentős modern/kortárs filmteoretikus személyiség munkásságának bemutatása

(pl: Gilles Deleuze, David Bordwell, Edward Branigan, Torben Grodal stb.)

Kötelező olvasmány: a választott teoretikus legalább két tanulmányának, vagy egy könyvének ismerete.

10. A filmműfaj meghatározása, a műfaj folyamatszerűségének koncepciója és a műfajtörténeti modellek

Altman, Rick: A film és a műfajok. In: Nowell-Smith, Geoffrey (ed.): *Oxford Filmenciklopédia*. Budapest: Glória, 1998. pp. 284–294.

Király Jenő: A műfajok elmélete. In: Király Jenő: *Mágikus mozi. Műfajok, mítoszok, archetipusok a filmkultúrában*. Budapest: Korona, 1998. pp. 23–52.

Neale, Steve: Műfajkérdések. In: Nagy Zsolt (ed.): *Tarantino előtt 1. Tömegfilm a nyolcvanas években*. Budapest: Új Mandátum, 2000. pp. 12–44.

Varró Attila: A műfajok eredete. *Filmvilág* 2009/12. pp. 13–15.

11. A műfajelméletek főbb irányvonalai

Casetti, Francesco: A film és a kultúra: a műfaj az archetipusok és a rituálék között. In: Casetti, Francesco: *Filmelméletek 1945–1990*. Budapest: Osiris, 1998. pp. 251–255.

Gunning, Tom: "Nagyon finom teveször ecsettel rajzolták": a filmes műfajok eredetei. In: Kovács András Bálint – Vajdovich Györgyi (eds.): *A kortárs filmelmélet útjai*. Budapest: Palatinus, 2004. pp. 273–291.

Vasák Benedek: Bevezetés a műfajelmélet-összeállításához. *Metropolis* 1999/3. pp. 6–11

12. A gyártás és a befogadás szerepe a műfajokban

Altman, Rick: Újrafelhasználható csomagolás. Műfaji termékek és az újrafeldolgozási folyamat. *Metropolis* 1999/3. pp. 12–33.

Grodal, Torben: A fikció műfajtipológiája. In: Kovács András Bálint – Vajdovich Györgyi (eds.): *A kortárs filmelmélet útjai*. Budapest: Palatinus, 2004. pp. 320–355.

Az államvizsgán a tételekben szereplő témakörök átfogó ismerete, valamint a fenti olvasmányok ismerete egyaránt elvárás. A témakörök átfogó bemutatása a filmelmélet-történeti előadásokon történik, illetve átfogó összefoglalók találhatóak a következő, ajánlott filmelméleti kézikönyvekben:

Andrew, Dudley J.: *The Major Film Theories. An Introduction*. London–Oxford–New York: Oxford University Press, 1976.

Francesco Casetti: *Filmelméletek 1945–1990*. Budapest: Osiris, 1998.

Robert Stam: *Film Theory: An Introduction*. Oxford: Blackwell, 2000.

John Hill – Pamela Church Gibson (eds.): *Oxford Guide to Film Studies*. Oxford–New York: Oxford University Press, 1998.